

DEN RØDSTRUBEDE LOM VED ISHAVSKYSTEN

Af zoologen *Alwin Pedersen*

Det er i midten af juni. Det altovervældende tøbrud har overstået sit højdepunkt, og trækket af de tilbagevendende fugleskarer er så godt som afsluttet. Endnu bruser og tordner elvene, men store snefrie partier dominerer allerede landskabsbilledet, og under solen, der hele døgnet kredser over horisonten, iklæder ødemarken sig sit uanselige forårsskrud.

Med en af mine kammerater havde jeg taget ophold ved kysten af det lave Hochstetter Forland på Grønlands nordøstkyst, og ved en af de mange indsøer havde vi opslået vort telt. Barsk og koldt var det her. Polarstrømmen drev sine umådelige ismasser langs kysten mod syd og fyldte luften med en vedvarende fjern torden, og ofte indhylledes kysten i dagevis i en iskold grå tåge. Da lød en dag højt oppe i luften en gjaldende kaglen, vidt forskellig fra alle de andre fuglestemmer. Vi kendte den godt, og vi vidste, at det var den rødstrubede lom, den sidste af trækfuglene, en fremragende flyver, for hvem denne barske ishavskyst netop er det rette ynglested, og det var for dennes skyld, vi opholdt os her.

Snart var næsten hver eneste sø i dette vidtstrakte lavland taget i besiddelse af et lompar. Allerede få dage efter vor ankomst, da vi en nat i den lavt stående sol sad foran teltet, gjorde vi bekendtskabet med det på „vor“ sø hjemmehørende lompar. I lav flugt kom fuglene fra ishavskysten og gik ned midt på søen. Det så imponerende ud, da de store fugle i samme øjeblik, de berørte vandspejlet, rejste sig med udbredte vinger lodret op mod lufttrykket for at bremse deres rasende fart; men den var alligevel så stærk, at de endnu brusede et langt stykke igennem vandspejlet.

Straks lå de stille og så sig omkring, men bortset fra nogle præstekraver og ryler, der løb travle om på søens brede strandbred, var der ingen andre fugle at se. Med et elegant hop forsvandt de derpå under overfladen, for nogle få minutter senere at dukke op nær ved bredden et par meter fra en mostue, der stod frit i vandet. Igen lå de et øjeblik stille og så sig spejdende om, inden de forsigtigt nærmede sig tuen, der uden tvivl var deres gamle redested. Den bestod kun af mos og græs og var ikke højere, end at fuglene kunne se hen over den, når de svømmede tæt forbi. Efter at tuen var underkastet et nøje eftersyn, gled fuglene stadig tavse og ivrigt spejdende et stykke ud på søen. Pludselig strakte de halsen lige frem og arbejdede sig med ba-

skende vinger igennem vandoverfladen, indtil de fik så meget luft under vingerne, at de kunne hæve sig over vandet. Efter i lav højde at have kredset over søen steg de til vejrs, og nu hørte vi igen deres dybe kaglen, medens de forsvandt i østlig retning.

I søen kunne lommerne ikke finde tilstrækkeligt med føde, hvorfor de måtte søge ud til det åbne vand under yderkysten for at fouragere. Der ude lå der i denne tid mange lompar. De havde alle taget deres ynglesteder i øjesyn og forvisset sig om, at alt var i orden. Nu slog de tiden ihjel med at dykke efter de små polartorsk. Så stridbare og ufordragelige lommerne ellers er, synes de her under yderkysten at holde sammen. Hver gang et par kom susende ned fra deres svimlende højde, istemte hele koret en velkomsthilsen, der dog for det menneskelige øre ikke lyder videre godt. Den begynder med en langtrukken, klagende lyd og går i det øjeblik, hvor fuglene lander på vandet, over i en arrig mjaven, der lyder som „amarhuit“ og gentages med stigende hurtighed, indtil de pludselig bryder af.

Lommerne plejer at tilbringe natten ved yderkysten; derfor stillede vi et lille grågrønt telt op ca. 30 meter fra søbredden. Lommerne opdagede straks teltet, da de den følgende formiddag vendte tilbage til søen, men da teltet lignede de overalt på den vidtstrakte slette liggende stenblokke, og da der intet mistænkeligt rørte sig i teltets nærhed, aftog deres interesse for den fremmedagtigt udseende stenblok mere og mere. Hver gang, når lommerne opholdt sig i det åbne vand ved yderkysten, flyttede vi teltet nogle meter nærmere søen, hvilket åbenbart på ingen måde forurologede dem. Og selv da teltet tilsidst stod umiddelbart på strandbredden, kun nogle få meter fra tuen, havde lommerne affundet sig med det som en uafvendelig kendsgerning.

Når jeg opsøgte skjulet, var jeg aldrig alene, og jeg forlod det aldrig uden at blive afhentet af min ledsager. Det var mit indtryk, at fuglene ikke en eneste gang opdagede dette „bedrag“.

I de første dage af juli så vi den ene lom ligge på tuen. Da den så os komme imod sig, skød den med en lynhurtig bevægelse i vandet og kom først tilsyne igen i den længst borte liggende del af søen. I en skålformet fordybning i midten af tuen lå to æg af en ubestemmelig grågrøn farve uden andet underlag end de nedbøjede græsstrå i det grønne mos.

Min ledsager gik straks videre, men først efter at han en stund havde været ude af syne, dukkede lommen igen op tæt ved tuen og krøb eller rettere skubbede sig med ikke ringe besvær, hvorunder den ofte måtte støtte sig på vingerne, på reden. Lommerne er så højt specialiserede svømme- og dykkefugle, at de næsten helt har mistet evnen til at bevæge sig på landjorden. Så sad den der med oprejst hoved og med solen i ryggen og så og hørte alt, hvad der rørte sig på søen og i dennes omegn. Opdagede den en fare, f. eks. når min ledsager kom for at afhente mig, strakte den halsen vandret ud over redekanten og var nu for den, der ikke var kendt med redens beliggen-

Den ventede, til den havde begge ungerne ved sin side, og lagde derpå ud mod midten af søen.

hed, vanskelig at opdage. Men kom faren den for nær ind på livet, skød den som en pil i vandet, hvorved der kun fremkom en lyd, som om en sten falder i vandet.

Ofte når jeg sad i mit skjul stillede jeg mig spørgsmålet: er det hunnen eller er det hannen, jeg her har foran mig? I farven var der ingen forskel. Men den ene fugl var større end den anden og kun derved lagde jeg mærke til en ikke ringe forskel i de to fugles hele adfærd. Den mindre var næsten frygtløs, ja ligefrem nervøs. Allerede

Vor teltlejr på ishavskysten.

når den på afstand så os komme, flygtede den af reden og dukkede først op ved søens modsatte bred. Der blev den liggende og kaldte uophørlig med en klagende stemme, indtil dens større mage kom flyvende, hvorpå denne omgående satte sig på reden, også selv om den først kort forinden var blevet afløst. Den store lom hørte jeg aldrig klage. Anså den det for nødvendigt at forlade reden, hvilket altid først skete i sidste øjeblik, flygtede den kun et kort stykke og kom straks tilbage, såsnart faren var overstået. Normalt skiftedes de til at ruge tre gange i døgnet, men den store lom rugede gennemgående dobbelt så længe som den lille. Men hvilken af de to, der var hunnen, kunne ikke afgøres med sikkerhed, da hos denne lomart begge kønnene varierer i størrelsen.

Således gik dage og uger, og pludselig en morgen var søens strandbred forvandlet til et hvidt flor af blomstrende kæruld. Man skulle tro, lommerne havde vidst det, thi deres rede lå netop på det sted, hvor kærulden var højest og tættest. Endda på selve redekanten stod kærulden i tætte klynger og gav med sine store hvide blomster de rugende fugle en virkningsfuld og uden tvivl meget velkommen dækning.

Truende løftede den sit knivskarpe spidse næb.

Da vi så atter en aften nærmede os reden, blev vi af den rugende lom modtaget med en hæs væsen. Truende løftede den sit knivskarpe spidse næb og gav dermed tydeligt tilkende, at den denne gang ikke havde i sinde at flygte. Min ledsager gik videre, og jeg havde kun siddet et par minutter i skjulet, da jeg hørte en svag pippen fra reden, og nu vidste jeg, at jeg havde truffet det rette tidspunkt. Jeg sad netop og tænkte over, hvordan mon ungerne kom op af reden og ned på vandet, da den gamle lom pludselig med udbredte vinger for ned på vandet, og idet den sprang af reden, skubbede den med sine brede svømmefødder ungerne den modsatte vej ud over redekanten. Derefter lå den på vandet med lidt løftede vinger og kaldte på ungerne, og først da den havde dem begge ved sin side, lagde den ud mod midten af søen med de tappert svømmende unger i sit kølvand. Jeg lagde mærke til, at det var den største af de to lommer, der viste denne eksemplariske omsorg for sit afkom, og min formodning, at den måtte være hunnen bestyrkedes derved.

Tidligt den næste morgen lå den ene lom midt på søen med de to sovende dununger på sin ryg. Fra nu af udspillede sig den lille families liv udelukkende midt på

*Når lommen så nogen nærme sig søen,
strakte den halsen vandret ud over redekanten.*

Foto: Forfatteren

søen, hvor de var i sikkerhed for de omstrejfende polarræve, der var ungerne værste fjende. Det viste sig dog snart, at der også derude lurede en særdeles udholdende plageånd på dem. Vi så det allerede den første aften, efter at familien definitivt havde forladt reden. Den ene lom kom flyvende i lav flugt fra ishavskysten, gik ned på søen, gled brusende igennem vandspejlet og lå snart ved siden af sin mage med ungerne. Den var lige begyndt at fodre, idet den rakte ungerne små fisk, som den en for en gylpede op og holdt fast med den yderste spids af næbbet, da en kjo ve slog ned på den intetanende familie. I et nu var ungerne forsvundet under overfladen, medens samtidig to knivskarpe næb, som spidse dolke, vendte sig mod røveren, der derpå i en brat vending undveg til siden. Kjo ven syntes nu at have opgivet sit forehavende, idet den fjernede sig fra søen. Men kort efter vendte den tilbage med den lavt stående sol i ryggen og i så lav flugt, at dens vingespids næsten rørte vandoverfladen. Denne gang kom dens overfald så pludselig og uventet, at den ene unge uden tvivl var blevet dens bytte, hvis ikke en af de gamle fugle lynhurtigt havde

vendt sig imod den og hugget sit næb i siden på den. En dusk fjer i lommens næb viste tydeligt, at lommen ikke havde forfejlet sit mål.

Kjoven opgav imidlertid ikke sine overfald og afslørede sig snart som en overordentlig udholdende plageånd. Der gik ikke en dag, uden at vi så den mindst een gang hos sine ofre. Lidt efter lidt kom vi derfor til den anskuelse, at det ikke var ungerne, den hurtige røver i første række var ude efter, især ikke efter at disse var kommet over den første spæde alder, men at det var de små lækre fisk, som lommerne bragte deres unger, og som den søgte at snappe fra dem medens de fodrede. En bekræftelse af vor formodning fik vi allerede den følgende dag. Tidligt om morgenen vendte vi tilbage fra en natlig jagtudflugt, og da vi nærmede os søen, kom kjoven, der igen havde været hos lommerne, os flyvende imøde. Inden den kunne undvige, havde et hurtigt henkastet skud strakt den til jorden. Da vi tog den op, faldt der nogle frisk slugte fingerlange polartorsk ud af dens næb. At den selv havde fanget disse fisk, var næppe sandsynligt; der fandtes ingen polartorsk i søen.

Lomungerne, der nu var befriet for deres plageånd, tiltog i den følgende tid hurtigt i størrelsen. Dykkefærdigheden blev først udviklet hos dem, så at de snart selv kunne gå på jagt efter de små laksørreder i søen. Flyveevnen udvikledes derimod temmelig sent. Først i slutningen af august var de i stand til at hæve sig en kort strækning over vandet.

Inden lommerne derefter helt forlod søen, skød jeg den største af de to gamle lommer, den, der havde været mest ivrig til at ruge. Jeg blev ikke så lidt overrasket, da det viste sig, at det var hannen, jeg havde nedlagt. Samtidig havde jeg også iagttaget andre lompar, også i disse tilfælde viste det sig, at hannen var den mest ivrige til at ruge og den mest omsorgsfulde under ungerne pasning, medens hunnen endog opgav at ruge, når hannen en dag ikke vendte tilbage til reden.